

Strategi for demokrati

Taler

Reiulf Steen

- 1 Det er meget lenge siden arbeiderbevegelsen har lansert et tiltak som er møtt med så store forventninger som aksjonen «Demokrati i hverdagen». Midt i en tid av generasjonsbrytninger og andre motsetninger er det i alle grupper og alle generasjoner innenfor arbeiderbevegelsen full samstemmighet om dette: Det er
- 5 nødvendig å styrke demokratiet, det er nødvendig å levendegjøre demokratiet.

Dette gjør det nødvendig å klargjøre for oss selv - og for andre - hva vi legger i begrepet demokrati. Det er særlig nødvendig fordi det neppe fins ett ord som gjennom historien har vært så mye brukt - og så sterkt misbrukt - som ordet

10 demokrati. Det er dessuten nødvendig fordi den demokratiske arbeiderbevegelse vil gi demokratiet et helt annet innhold enn de borgerlige demokrater - og selvfølgelig et helt annet innhold enn de totalitære regimer som finner det hensiktsmessig å smykke sine samfunnssystemer med navnet demokrati.

- 15 La meg først si litt om forventningene - særlig fordi det har vært uttrykt en viss engstelse for at vi ikke vil være i stand til å innfri disse forventninger. Dermed står vi i fare for at vi oppnår det motsatte av hva vi ønsker. I stedet for bredere aktivitet og et mer levende demokrati, kan dermed følgen av aksjonen heller bli skuffelse og økt passivitet, eller vi kan oppleve at mennesker vender seg mot den
- 20 organiserte arbeiderbevegelse i bitterhet. Jeg vil med en gang slå fast at det ville være dumt om vi ignorerer de advarsler vi her møter. Derfor må vi allerede fra begynnelsen anstrenge oss for å overskue konsekvensene av den aksjon hele arbeiderbevegelsen her har stilt seg bak, og vi må være rede til å ta disse konsekvensene alvorlig. «Demokrati i hverdagen» er ikke i første rekke slagord
- 25 for en storstilet organisasjons- og vervekampanje, men gir framfor alt uttrykk for en politisk målsetting som skal få følbare virkninger for alminnelige mennesker i deres hverdag: på arbeidsplassene, i bomiljøene, i forhold til det lokale demokrati, i organisasjonene.

Dette reiser en lang rekke praktiske arbeidsoppgaver, men det stiller også sentrale ideologiske spørsmål, som det er helt nødvendig for oss å gi svar på. Dette er nødvendig fordi arbeiderbevegelsen alltid må ha en sikker ideologisk forankring dersom vi skal ha tilstrekkelig kraft til å løse de praktiske oppgavene.

35 I den siste tid er dessuten denne oppgave blitt aktualisert på grunn av en del fenomener vi kan iaktta på den ytterste venstresiden i norsk politikk, fenomener som nådde sitt foreløpige klimaks 1. mai, da 1000 unge mennesker i Oslo marsjerte bak bildet av Josef Stalin.

40 Det er ikke noe nytt at mennesker søker til totalitære ideologier i sin lengsel etter å finne enkle og tilsynelatende logiske svar på kompliserte problemer.

Beretningene om Stalins konsentrasjonsleire og masselikvidasjoner kom som et sjokk på store grupper av mennesker i Europa. De hadde bekjent seg til en ideologi som kort og skjematisk uttrykt har dette innholdet: «Ved hjelp av de
45 midler som står til rådighet i et demokratisk samfunn nytter det ikke å skape grunnleggende forandringer. Makten i det kapitalistiske samfunn vil alltid utøves av dem som eier produksjonsmidlene. Dertil er den store masse av mennesker for sløve - eller for å bruke et moteord - ikke tilstrekkelig bevisstgjorte - til å innse nødvendigheten av grunnleggende reformer. Derfor må
50 den lille elite - de som har kunnskaper, innsikt, som er bevisste og har vilje til å skape omveltninger, påta seg den oppgave å handle på vegne av det store flertall. Så lenge det store flertall ikke kjenner sin egen situasjon, og heller ikke vil sitt eget beste, får vi fortelle dem hva som er deres beste. For å nå det mål vi har satt oss, et virkelig demokrati, må det i en «overgangsperiode» herske diktatur.»

55 Dette er - enkelt framstilt - tankegangen bak idéen om «proletariatets diktatur». Mange av de som arbeider praktisk i arbeiderbevegelsen, både i den faglige og politiske arbeiderbevegelse vil spørre: Kan det være grunn til å ta tankespinn av denne karakter alvorlig?

60 Etter min mening er det i høy grad grunn til det. Historisk sett kan man riktignok si at norsk arbeiderbevegelse sa definitivt farvel til alle totalitære ideologier i 20-årene og begynnelsen av 30-årene. Men jeg tror at vi totalt vil feilvurdere et fenomen som f.eks. SUF - eller det nye marxist-leninistiske parti
65 som vil komme - dersom vi betrakter det som utelukkende som ungdom med pubertetsproblemer opptatt av å hevne seg på sin foreldregenerasjon. Hvis vi skal forstå dette fenomenet, må vi innse at det blir drevet fram av en oppriktig ideologisk overbevisning. Den ideologi de tror på, vil riktignok føre til diktatur,

70 terror og brutal undertrykkelse av de store folkegrupper (i Stalins Sovjet var resultatet 11 millioner døde), men det ser de ikke, og deres overbevisning er oppriktig inntil fanatisme. Dette fører med seg en tilsvarende arbeidsiver, og dersom vi begrenser oss til å betrakte disse gruppene som uskikkelige og litt forvirrede barn, kan vi komme til å møte mange ubehagelige overraskelser.

75

Jeg er derfor enig med Ronald Bye når han framholder nødvendigheten av å ta kampen opp med dem, bl.a. ved ikke å levne tvil om at norsk arbeiderbevegelse har en sikker demokratisk forankring. Vi vil aldri lefle med idéer som - for å sitere den russiske lyriker Jevgenij Jevtuschenko - tillater at midlene tilsmusser
80 våre mål. Dessuten: Man vil aldri nå de mål som opprinnelig ble stilt. Ett klassesamfunn blir erstattet med et annet. Ett byråkrati blir erstattet med et mye verre. All samfunnskritikk forstummer, meningsbrytning som skal produsere idéer til reformer, eksisterer ikke - drømmen om det frie og klasseløse samfunn blir erstattet av marerittet om det tilstivnede samfunn der alle mistenker alle, der
85 man bukker oppover og sparker nedover.

Likevel: Det er ikke nok å føre fram kritikken mot de totalitære idéer. En politisk seier med mening kan bare vinnes gjennom tilslutning til våre idéer. Når dessuten SUF kan vinne innpass i Odda, Sauda og andre steder, skyldes det ikke
90 i første rekke SUF, men de forhold på bedriftene som gir grobunn for slike fenomener. Vi må ikke føre en kamp mot totalitære idéer som etterlater inntrykket av at vi er selvtilfredse forsvarere av det bestående samfunn. Det kan i denne forbindelse være grunn til å minne om at politikken aldri er stillestående - partier kan være det, men aldri politikken.

95

Selve idéen bak demokrati-aksjonen er at den skal gi inspirasjon til en dynamisk politikk preget av kontinuerlige og gjennomgripende reformer - reformer som har to siktemål for øye: utvidet demokrati - økt likestilling. Vi må ikke innbille oss at vi på et bestemt tidspunkt en gang i framtida kan si: Jobben er gjort, nå er
100 målene nådd. Vårt mål er de kontinuerlige reformers samfunn, et samfunn som stadig har evne til å justere midler og mål i takt med erfaringene vi høster.

Av flere grunner har vi satt det lokale demokrati opp som punkt 1 på dagsordenen. Ikke bare av den taktiske grunn at vi har kommunevalg i 1971.

105 Langt mer avgjørende er det faktum at menneskenes tilværelse bestemmes av de forhold de lever under i sin egen hverdag. Det menneske som føler sin arbeidsdag som en lidelse, er lite mottakelig for idéer om hvordan

verdenssamfunnet bør ordnes. Den husmor som lever sine dager i en følelse av livslede og avmakt, kanskje i stadig frykt for sine barn, vil ikke ha overskudd til å engasjere seg i arbeidet med de omfattende reformer av hele vårt samfunn. Det menneske som har følelsen av at hele dets skjebne bestemmes av krefter som det ikke kjenner og ikke har innflytelse over, vil ikke se sammenhengen mellom sin egen livssituasjon og de politiske beslutninger som treffes i et samfunn. Et av de ærgjerrige mål vi må stille med demokratiaksjonen, er å få menneskene til å studere og analysere sin egen situasjon, sin egen hverdag, og gjennom det oppdage at det fins en klar forbindelseslinje mellom de beslutninger som treffes av de politiske organer, og de daglige forhold den enkelte lever under. Kan vi greie det, kan vi også greie å skape nye og mer aktive holdninger til demokratiet. På dette området har demokrati-aksjonen sin egenverdi.

Hvordan kan vi så legge opp en strategi for utvidelse og levendegjøring av demokratiet?

Vi kommer da ikke utenom at vi først må analysere det samfunn vi lever i, finne ut hvor demokratiet ikke fungerer, hvor det fungerer utilfredsstillende, og dessuten få kunnskaper om de krefter som hindrer full utfoldelse av demokratiet.

Langt på vei foreligger det allerede en slik analyse. Vi vet at demokratiet i kommunene fungerer høyst utilfredsstillende, og at det er blitt svekket gjennom de seinere år. Vi vet at det ikke eksisterer demokrati i arbeidslivet. Vi vet at fylkeskommunene nesten ikke eksisterer i folks bevissthet, til tross for at de er tildelt et myndighetsområde som har avgjørende betydning for samfunnsutviklingen. Vi vet at skolen er autoritær og byråkratisert. Videre har vi kunnskaper om at mye makt er konsentrert i organer utenfor folkevalgt kontroll - i banker, forsikringsselskaper, privat næringsliv.

Selv om det er store huller i våre kunnskaper om det samfunn vi lever i, må ikke det føre til handlingslammelse. Samtidig med at vi ustanselig skal være opptatt av å avsløre svakheter, skjevheter og forskjeller i vårt samfunn, er det en rekke konkrete arbeidsoppgaver vi kan ta fatt på allerede nå. Jeg vil gjerne nevne noen av dem.

I takt med at kommunenes innflytelse er blitt svekket, er virksomheten i kommunestyrene blitt avpolitisert. Det gjelder for en rekke av våre kommuner

at de blir styrt av en tverrpolitisk elite supplert med enkelte representanter for administrasjonen. Debatter preget av politiske skillelinjer forekommer sjelden
150 eller aldri i kommunestyrene. At det er blitt slik, skyldes en rekke forhold. En viktig årsak er kommunenes økonomi, som er så trang at den praktisk talt ikke gir albuerom for utfoldelse av politiske initiativ. Her har Arbeiderpartiet i programmet for inneværende periode anvist en vei å gå. Vi har der gått inn for at alle direkte skatter til stat og kommunene skal erstattes med en samfunnsskatt
155 som fordeles mellom stat, fylkene og kommunene. Vi understreker at denne skatte-omlegging må ha sitt klare siktemål at oppgavene skal desentraliseres.

Avpolitiseringen og svekkelsen av demokratiet i kommunene skyldes imidlertid ikke bare den trange økonomien. Vi finner mye av forklaringen i vår egen
160 holdning til de kommunalpolitiske oppgavene. La meg belyse dette synspunktet ved å vise til programbehandlingen i de fleste av våre kommunepartier. Hvordan foregår den? La meg sette svaret litt på spissen: I de fleste kommuner setter man seg ned og ser seg om i det kommunale terreng for å finne ut hvilke tiltak som det kan være ønskelig å sette i verk. Så stiller man opp en ønskeliste
165 over sykehjem, skoler, idrettsanlegg, samfunnshus, - og hva det ellers måtte være behov for. På dette område likner partienes program hverandre inntil uigjenkjennelighet. I den utstrekning det oppstår strid, blir det en strid om plasseringen av de forskjellige institusjoner - og det er en strid som ikke følger partigrenser. Her er det helt nødvendig at vi i våre kommunalpolitiske
170 overveielser får et klarere blikk for sammenhengen i vår politiske virksomhet - at vår kommunalpolitiske aktivitet er et ledd i den virksomhet vi driver på fylkeskommunalt plan og i rikspolitisk målestokk for å nå de totale mål vi har satt oss.

175 La meg igjen nevne et eksempel som bygger på personlig erfaring for å illustrere det synspunkt jeg vil ha fram. Det foreligger nå en ny plan for utbyggingen av det videregående skoleverk. Planen tar sikte på å skape en integrert, en felles skole for all videregående utdanning, rive ned skillene mellom den teoretiske utdanning og yrkesskoleutdanningen, og tilrettelegge en undervisning som i
180 større grad skal imøtekomme den enkeltes forutsetninger og behov. Dermed starter kampen! Men det er ikke en politisk kamp det dreier seg om, ikke en kamp om skolens innhold, om meningen med den eller målet for den. I hvert fall gjelder det for de kommunalpolitikere jeg har møtt at de bare har vage forestillinger om hva denne skolen er, men én ting er de skråsikre på: Min
185 kommune er det ideelle sted for akkurat den skolen! Den debatt vi har hatt om

distriktshøyskolene er et forstemmende eksempel på det samme. Det mangler ikke deltakere i den forrykende kampen om hvor skolene skal ligge. Hva skolene skal tjene til, er det færre som interesserer seg for.

190

Vi må komme ut av denne onde sirkel i vårt kommunalpolitiske arbeid. Vi kan oppnå atskillig gjennom vårt arbeid med programmene, ved at vi lar dem stille opp politiske mål som ledd i vårt arbeid med omformingen av hele samfunnet, i stedet for at de blir mer eller mindre realistiske ønskelister.

195

Eller la meg nevne et annet felt - også med tilknytning til kommunalpolitikken - der vi gjennom rent praktiske reformer kan tilrettelegge en utvidelse av demokratiet. Det gjelder rekrutteringen til kommunale tillitsverv. Vi vet at denne rekrutteringen skjer på et snevert grunnlag. Undersøkelser som er foretatt, viser at rekrutteringen fra alle partier skjer fra grupper som har god råd, høy utdannelse og gode muligheter for å ta fri fra jobben, slik at det kommunale verv kan skjøttes. Det er ikke rart at det er blitt slik, når situasjonen er den at timebetalte lønnstakere - som dessuten er de som totalt sett tjener minst - skal lide økonomisk for å delta i det kommunalpolitiske liv, mens de best situerte blir holdt økonomisk skadesløse. Det må være en relativt enkel reform å innføre ordninger som gir økonomisk erstatning til alle som pålegges offentlige oppdrag.

210

Her har jeg nevnt to eksempler på helt konkrete, til dels jordnære tiltak som kan iverksettes med sikte på en levendegjøring av demokratiet i kommunene. De kan forfleres. Jeg har nevnt disse eksemplene for å vise at «demokrati i hverdagen» ikke uttrykker livsfjerne ønskemål, men i første rekke stiller oss overfor konkrete og praktiske arbeidsoppgaver. Jeg har nevnt disse eksemplene også for å understreke at en strategi for demokrati ikke kan utpønskes i hovedstadens studerkamre, men at den må tilrettelegges ute i marka, i det terreng der slaget skal utkjempes.

215

Fylkeskommunene er pålagt stadig større oppgaver. For eksempel er hele det videregående skoleverk fylkenes ansvarsområde. Det samme gjelder sykehusstellet, store deler av samferdselen og meget viktige deler av planleggings- og utviklingsarbeidet. På tross av dette eksisterer fylkeskommunene nesten ikke i den politiske debatten. Stort sett lever fylkesadministrasjonen i trygg isolasjon fra det folk den skal tjene. Den av Kongen oppnevnte fylkesmann - arven fra den tid Kongen hadde behov for utsendinger som kunne føre tilsyn med sine

220

undersatter - har fortsatt den dominerende innflytelse i den fylkeskommunale forvaltning. Her er det nå på høy tid at fylkeskommunene blir folkestyrte - ikke bare gjennom et meget indirekte demokrati, men gjennom et langt mer direkte ansvarsforhold mellom fylkesforvaltningen og fylkets befolkning.

230

Etter min mening må vi avskaffe fylkesmannsinstitusjonen så snart som mulig. Skoledirektørens funksjon som statens kontrollør og oppsynsmann bør få samme skjebne. Vi har allerede programfestet direkte valg til fylkestingene. Etter min mening er det verd å overveie gjennomføring av et styre i fylkeskommunene som bygger på parlamentariske prinsipper. Det parti som får flertall i den 235 folkevalgte forsamling, skal også ha den utøvende makt i fylket. Når fylkespolitikken - for øvrig også kommunalpolitikken - i så stor grad er kommet til å likne et hestehandlermarked, har det i stor utstrekning sammenheng med den politiske samrøring i formannskap og fylkesutvalg. Hvis vi lot styret i 240 fylkeskommunene i større grad basere seg på parlamentariske prinsipper, ville det skape klarere skillelinjer og gi folk alternativer å velge mellom. Det ville dessuten gi det politiske arbeid i fylkeskommunene, for så vidt også i kommunene, større mening. Det politiske ansvarsforhold ville også bli mye klarere enn hva det er i dag.

245

I denne forbindelse vil jeg gjerne reise et beslektet spørsmål. Det gjelder forbindelseslinjene mellom rikspolitikken, den fylkeskommunale politikken og kommunepolitikken. Politikken begynner å likne komedie når kommunalministeren, Helge Seip, begynner å føre sin tallkamp om 250 boligbyggingen med de arbeiderstyrte kommunene. Har vi ikke her et behov for å skape mer direkte politiske forbindelseslinjer mellom den politikk som føres av kommunene, fylkene og staten? I Sverige har en gjennom den nye valgordningen søkt å etablere et slikt samband ved at man samtidig velger medlemmer til kommunestyrene, til landstingene og til riksdagen. Dette er et 255 for omfattende spørsmål til at jeg kan gå inn på det i full bredde her, men i hvert fall for partiet er det nødvendig at vi ser all vår politiske virksomhet i større sammenheng, der vi stiller opp de samme målsettinger for den politikk vi fører i kommunene, i fylkene og på riksplanet. I dag er det altfor vanskelig å gjenkjenne Arbeiderpartiets politikk rundt om i kommunene.

260

Et mer direkte demokrati må innebære desentralisering av makt og innflytelse, fra stat til fylkeskommuner og kommuner - og også desentralisering innenfor den enkelte kommune. Her ser vi imidlertid straks at det oppstår en konflikt. En

265 meget omfattende og generell desentralisering kan nemlig få virkninger som langt fra er i pakt med demokratiske eller sosialistiske prinsipper. Et viktig demokratisk prinsipp er at enkeltindividet skal ha beskyttelse mot overgrep fra flertallet. Hvis vi f.eks. lot de lokale organer få ansvaret for alle avgjørelser i skolepolitikken, kunne det føre til at et lokalt organ brukte den overveiende del
270 av tiden til religionsundervisning. Vi kjenner lokale miljøer som er dominert av trangsynte og konservative holdninger. Det kunne få de alvorligste følger dersom slike miljøer fikk den helt avgjørende innflytelse på sosialpolitikken innenfor sitt geografiske område. Da kunne vi lett få en sosialpolitikk preget av sneversyn og moralsk fordømmelse.

275

Vi står også overfor en annen konflikt, nemlig den som oppstår mellom vårt ønske om på den ene side å desentralisere avgjørelsesprosessen og på den annen side ønsket om å ha full styring over samfunnsutviklingen.

280 Etter min mening er ikke disse konfliktene større enn at de kan løses. For de fleste områder av politikken må vi få en rammelovgivning som sikrer individets rettigheter, som stiller opp de prinsipielle mål for samfunnsutviklingen og som fastsetter hovedprinsipper for sosialpolitikk, for skolepolitikk, samferdselspolitikk, næringspolitikk osv. Innenfor de rammer som denne
285 lovgivningen setter, vil det være godt rom for desentralisering av avgjørelsesmyndighet.

La meg igjen bruke et eksempel fra skolepolitikken. Her må lovgivningen gi den enkelte elev garantier for at hun eller han skal sikres kunnskaper i en del sentrale
290 fag. Lovene må også sikre elevens, lærerens og foreldrenes demokratiske rettigheter. På den annen side kan man trygt sløyfe de omstendelige undervisningsplaner som i dag eksisterer, man kan oppheve den byråkratiske kontroll med alle de tiltak som skal settes ut i livet på den enkelte skole, man kan åpne for stor frihet til utøvelse av pedagogiske eksperimenter innenfor klassens
295 ramme, man kunne gi den enkelte skole og den enkelte klasse rik adgang til å drive forsøksvirksomhet på eget, selvstendig initiativ, uten den papirkrevene og byråkratiske kontroll som i dag praktiseres. Dette gjelder skolen. Jeg føler meg temmelig sikker på at man kunne legge liknende prinsipper til grunn for en desentralisering av avgjørelsesmyndigheten på en rekke andre områder.

300

De store folkeorganisasjonene representerer i vårt land en av de viktigste muligheter til en vitalisering av demokratiet. I forbindelse med den aksjonen vi

går til, må vi derfor få en inngående drøfting av organisasjonenes rolle. Grovt sett kan vi si at det eksisterer to slags organisasjoner - næringsorganisasjonene og folkeorganisasjonene. Mange vil si at fagbevegelsen er en interesseorganisasjon, og det er den selvfølgelig, men i like stor grad er den landets mektigste folkeorganisasjon. Arbeiderpartiet er på samme måte et politisk parti, med den oppgave å utvelge representanter til folkevalgte organer, men Arbeiderpartiet er på samme tid en mektig folkeorganisasjon. Når jeg her snakker om forskjellen mellom næringsorganisasjoner og folkeorganisasjoner, mener jeg med næringsorganisasjoner de organisasjoner som har den ene oppgave å ivareta bestemte og avgrensede næringers interesser. Mekaniske Verksteders Landsforening er ikke en folkeorganisasjon, det er heller ikke Handelens Arbeidsgiverforening - for bare å nevne noen eksempler. Derimot er Norges Kooperative Landsforening en mektig folkeorganisasjon med 400.000 medlemmer.

Men her vil jeg stille et spørsmål som etter min mening er viktig, et spørsmål som kooperasjonen i første rekke må stille seg selv, men som også vi i arbeiderbevegelsen er forpliktet til å stille, fordi vi er ideologisk tilknyttet kooperasjonen: Har vi gjort kooperasjonen til en tilstrekkelig levende, demokratisk bevegelse? Kan kooperasjonen være nøytral i den forstand at den ikke skal stille seg målsettinger for samfunnsutviklingen? Samsvarer ikke de alminnelige forbrukeres interesser så sterkt med arbeiderbevegelsens målsettinger at det burde være langt nærmere tilknytning mellom de to bevegelser? Skulle ikke vi i arbeiderbevegelsen føle forpliktelse til å engasjere oss langt sterkere i den kooperative bevegelse, fordi vi gjennom vår deltakelse der vil bidra til å fremme de samme mål som arbeiderbevegelsen har? Jeg vet at dette hittil har vært oppfattet som meget ømtålige spørsmål, spørsmål som helst ikke skal diskuteres. Jeg tror verken kooperasjonen eller arbeiderbevegelsen har noe å tape på at vi nå tar opp denne debatten og fører den i full åpenhet. Her nevner jeg det, fordi jeg tror kooperasjonen og de andre store folkeorganisasjonene vil være et viktig virkemiddel i vår sstrategi for demokrati.

Det samme gjelder - om enn ikke på samme måte - for idrettsorganisasjonene. I stor utstrekning er idrettsorganisasjonene i dag blitt hobbyvirksomhet for toppene innenfor det private næringsliv. Når vi vet hvilken enorm innflytelse idrettsorganisasjonene har over store folkegruppers daglige liv, den opinionsvirkende kran de har, og den rolle de spiller for menneskers fysiske og mentale helse, er jeg ikke i tvil om at vi også på dette område har forsømt oss

alvorlig. For sikkerhets skyld får jeg her føye til at idrettsorganisasjonene
selvfølgelig ikke skal brukes for partipolitiske formål, men det er ikke likegyldig
345 for oss om det er Jan Staubo eller Jan Gulbrandsens idéer som skal sette sitt preg
på idrettsbevegelsens virksomhet.

Våre motstandere har gjennom alle år anklaget oss for at partiorganisasjonene
«har blandet seg opp i» de folkevalgtes virksomhet. I virkeligheten har denne
350 «innblanding» fra partiorganisasjonene representert en viktig utvidelse av
demokratiet. Flere mennesker er blitt trukket med i avgjørelsene, bredere
drøftinger blir lagt til grunn for de beslutninger som treffes.

Det er en viktig demokratisk oppgave å opprettholde og utvide
355 partiorganisasjonenes aktivitet overfor de folkevalgte organene. Dette innebærer
at vi må oppvurdere arbeidet i partiet og i partiets organisasjoner. Om en slik
oppvurdering skal skje, er det ikke nok å uttrykke ønske om det. Det har vi gjort
et utall av ganger, uten at det har gitt særlige resultater. Om arbeidet i
partiorganisasjonene skal oppvurderes, må selve partiorganisasjonen
360 oppvurderes i den forstand at partiorganisasjonen får reell innflytelse over de
politiske beslutningene, slik at deltakelse i partiorganisasjonen kan få like stor
mening for den enkelte som deltakelse i et folkevalgt organ. Forbindelseslinjene
mellom våre grupper i de folkevalgte organene og partiorganisasjonene må
derfor ikke svekkes - men tvert imot: Vi må få en sterkere felles aktivitet, og
365 partiet må spille en større rolle i beslutningsprosessene. Det er bare på den
måten vi virkelig kan greie å oppvurdere arbeidet i partiorganisasjonene,
samtidig som vi bidrar til å gi flere mennesker innflytelse over beslutningene.

Når vi skal legge opp en strategi, må vi spørre: Hvilke våpen vil stå til vår
370 rådighet? Når skal vi legge opp en strategi for demokrati, er det lett å se noen av
de viktigste våpnene. Skolene kommer til å få en avgjørende betydning, det
samme gjelder massemedia av ulike slag - særlig radio og fjernsyn, men også
presse og reklame. Også som våpen i en strategi for demokrati vil
organisasjonene spille en viktig rolle. Her vil jeg konsentrere meg om den
375 betydning skolen har, fordi skolens politiske og ideologiske betydning så ofte
blir undervurdert - også innenfor våre egne rekker.

Det er en illusjon at skolen noen gang har vært nøytral - eller at den kan være
nøytral i forhold til ideologier eller politiske retningslinjer og strømninger.
380 Riktignok har skolen ofte gitt uttrykk for at den er nøytral, men da har den i

virkeligheten gitt støtte til det bestående - til de krefter som vil bevare eksisterende samfunnsforhold. Les en lærebok i samfunnskunnskap - og dere vil få en overbevisende leksjon i hvordan skolen påvirker elevene.

385

Vi må ikke vike tilbake for å påpeke dette, samtidig som vi klart stiller opp hvilke mål vi stiller opp for vår skole: At den skal bidra til å skape forståelse for andre folkeslag og andre kulturer, at den skal bidra til å rydde bort klasseskiller, nasjonalt og internasjonalt, at den skal bidra til å gi samfunnsorganene herredømme over det økonomiske liv. Nettopp dette har Arbeiderpartiets medlemmer i en regjeringsoppnevnt komité nylig sagt i en offentlig innstilling, og jeg ser med glede fram til debatten som vi forhåpentlig får som et resultat av at vi så klart stiller opp en ideologisk og politisk målsetting for vår skole.

390

395

Aksjonen - «demokrati i hverdagen» - er bare første fase i en aksjon som skal strekke seg fram til stortingsvalget 1973. Kravet om likestilling vil reise seg som en følge av kravet om økt demokrati. Det er i beste fall en misforståelse å tro at mennesker i Norge lever under noenlunde likeverdige forhold.

400

Det hersker store ulikheter mellom folk som bor dårlig og folk som bor godt, mellom folk som bor og folk som ikke bor.

405

Formuesfordelingskomitéen som ble nedsatt av regjeringen Gerhardsen i 1963, påpeker ved hjelp av harde fakta en rekke av de skjevheter som er til stede i fordeling av formue og inntekt.

410

Det svenske sosialdemokrati har satt i gang en stor undersøkelse som gir oppsiktsvekkende opplysninger om fattigdommen i dette samfunn, som sannsynligvis har den høyeste levestandard i verden. Jeg er sikker på at om det ble satt i gang en liknende undersøkelse i vårt land, ville den avdekke tilsvarende forhold.

415

Vi har selv en fersk undersøkelse som viser at 250.000 funksjonshemmede har dårligere utdanning enn andre, lavere inntekt, dårligere sosial velferd - at et flertall av dem lever i ensomhet og isolasjon.

Når vi påpeker disse skjevheter, møter borgerligheten oss med billig harsellas. Det forteller mye om mangel på sosial innlevelsessevne, og om likegyldighet overfor økonomisk og sosial ulikhet når Høyres mest «progressive»

formannskandidat, Erling Nordvik, karakteriserer det som en folkesykdom - misunnelse - når vi reiser kravet om likestilling!

425 I stadig økende utstrekning opplever vi hvordan samfunnsproblemene henger
sammen. Vi løser ikke et samfunns sosiale problemer utelukkende gjennom
430 sosialpolitiske tiltak. Vi løser ikke lavtlønnsproblemene gjennom
tarifforhandlinger. Vi løser ikke utdanningsoppgavene gjennom skolepolitiske
tiltak alene. Vi skaper ikke likestilling mellom kjønnene ved å behandle det som
et kvinneproblem. Vi løser ikke utkantens problemer ved en isolert
430 distriktpolitikk. Først når vi setter opp den samme målsetting - demokrati og
likestilling - for alle områder av politikken, vil vi kunne gjøre oss forhåpninger
om å skape grunnleggende reformer.

Arbeiderbevegelsen er det eneste organiserte fellesskap av og for de mennesker
435 som sterkest føler både svakhetene ved demokratiet og manglene på likestilling.

For å slutte der jeg begynte: Vi skal ikke skape forventninger som ikke kan
innfris. Men det må på den annen side ikke føre til at vi føler frykt overfor de
forventninger og visjoner som er drivkraften i vårt arbeid.
440

Kilde
445 Scheflo, Inge (red.): Demokratisk sosialistisk perspektiv. Oslo 1976, s. 42-49.

URI
<https://www.virksommeord.no/tale/strategi-for-demokrati>

450

455